

Ljubljana, 10. marec 2025

1. Ponoči je zagorelo v deponiji CERO Puconci. Kakšne so lahko zdravstvene posledice vdihavanja povečanih koncentracij delcev PM10 za prebivalce v bližini požara?

Priporočila za prebivalce ob povišani ravni delcev PM10 so dostopna tukaj: <https://nijz.si/moje-okolje/zrak/priporocila-za-prebivalce-ob-povisani-ravni-delcev-pm10/>

2. Ali so v dimu, ki ga povzroča požar, prisotni tudi drugi strupeni plini ali delci, ki bi lahko negativno vplivali na zdravje?

Ob požaru nastanejo različne škodljive snovi, odvisno od materialov, ki jih je zajel ogenj, temperature in drugih pogojev pri gorenju.

Pri gorenju plastike so sproščene snovi odvisne deloma od vrste plastike. Praviloma pri gorenju plastike v coni neposredno ob požaru, pa tudi v širše območje vpliva požara, lahko pričakujemo sproščanje večjih količin CO₂, pa tudi CO, pri plastiki, ki vsebuje tudi halogene elemente (npr.: polivinilklorid, plastika, ki vsebuje zaviralce gorenja), pa tudi vodikovega cianida, vodikovega klorida in podobno. Sproščajo se tudi onesnaževala, ki jih tudi sicer poznamo iz onesnaženega zunanjega zraka, kot so dušikovi oksidi in žveplov dioksid ter delci – večje med njimi lahko vidimo kot dim ali saje, najmanjših ultrafinih pa niti ne moremo videti. Glavna sestavina delcev je ogljik, nanj se lahko vežejo druge škodljive snovi (npr. strupeni elementi svinec, arzen, živo srebro, kadmij itn.) in organske spojine (npr. policiklični aromatski ogljikovodiki). Odvisno od pogojev gorenja se lahko iz plastike sproščajo tudi dioksini, furani in dioksinom podobi PCB-ji. Sproščajo se lahko tudi organske (akrolein, formaldehid) in anorganske dražee spojine.

Plinom in delcem, ki nastajajo pri požaru, smo neposredno izpostavljeni z vdihavanjem, kasneje pa lahko tudi preko hrane in vode. Z vdihavanjem ali zaužitjem te snovi vstopijo v naš organizem in lahko škodljivo vplivajo na naše zdravje. Posledice za zdravje so lahko takojšnje ali zakasnele. Močno so odvisne od vrste onesnaževala, količine vnesene v telo, časa in stopnje izpostavljenosti, načina vnosa ter dovzetnosti posameznika. Pri ljudeh, ki niso v neposredni bližini požara in mu niso neposredno izpostavljeni, običajno resnejših učinkov na zdravje zaradi požara ne pričakujemo.

Vdihavanje visokih koncentracij delcev in drugih onesnaževal lahko povzroča takojšnje draženje dihalnih poti, prizadene pa lahko tudi druge organske sisteme. Telo se v takšnih primerih odzove z

vnetjem sluznic, ki ima za posledico solzenje oči in izcedek iz nosu, kašljanje in oteženo dihanje. Težave bolnikov z obstoječimi boleznimi dihal, boleznimi srca in ožilja in sladkorno boleznijo se lahko povečajo. Ogroženi smo vsi, ki smo izpostavljeni onesnaženemu zraku. Še posebej ranljivi so dojenčki in mali otroci, nosečnice, starejši odrasli, ljudje z boleznimi srca in ožilja, boleznimi dihal, sladkorni bolniki. Onesnaženemu zraku se lahko izognemo le z umikom v manj onesnaženo okolja. Nekaj časa lahko to zagotavljamo z zadrževanjem v zaprtih prostorih.

Več na: <https://nijz.si/moje-okolje/napotki-za-ravnanje-ob-pozaru/>

3. Katere zaščitne ukrepe priporočate prebivalcem, da zmanjšajo izpostavljenost slabemu zraku?

Osebe, ki so bile izpostavljene dimu in čutijo zdravstvene težave, naj se posvetujejo s svojim zdravnikom. Če je v okolici pogorišča še vedno izrazit vonj, smrad po požaru, priporočamo zadrževanje izven območja ali v zaprtih prostorih. Če je vidna kakršnakoli onesnaženost okolja, je najbolje, da se temu področju izognemo dokler ta območja niso očiščena. Izogibamo se dotikanju izpostavljenih površin, tekočin, ki so povezane s požarom in čim bolj zmanjšamo izpostavljenost izpustom v zrak. Delce, ki so lahko dodatno onesnaženi z organskimi in anorganskimi snovmi, lahko tudi zaužijemo. Med drugim se namreč posedajo tudi na sadje in zelenjavo ter na rastline, ki so krma za živali. Z dežjem se spirajo tudi v tla, tako bi se lahko preko podtalnice onesnažila tudi pitna voda. Priporočamo, da vrtnin in sadja, ki bi glede na doseženo stopnjo rasti oz. zrelosti že bili primerni za uporabo, ne uporabljate. Glede uporabe pitne vode upoštevamo navodila upravljavca vodovoda. Za lastnike kapnic velja, da pred nastopom padavin preusmerijo vodo iz s požarom onesnaženih lovilnih površin stran od hranilnika za vodo in s tem preprečijo onesnaženje vode.

4. Ali bo NIJZ izvajal dodatne meritve kakovosti zraka na širšem območju in kdaj bodo znani rezultati?

Meritve izvaja Ekološki laboratorij z mobilno enoto (ELME):

<https://f2.ijs.si/sl/laboratoriji/2020070812324878/elme--ekoloski-laboratorij-z-mobilno-enoto>

5. Kako dolgo lahko pričakujemo, da bodo vrednosti PM10 ostale povišane po požaru?

Meritve vrednosti delcev PM10 izvaja ARSO:

https://www.arso.gov.si/zrak/kakovost%20zraka/podatki/dnevne_koncentracije.html

6. Bi še kaj dodali?

Na strupenost različnih škodljivih snovi, ki nastajajo pri gorenju, ne moremo vplivati, vplivamo pa lahko na zmanjšanje tveganja za zdravje ljudi z zmanjšanjem izpostavljenosti. Zato je ključno, da prebivalci v času požara upoštevajo navodila pristojnih služb in se ne zadržujejo v bližini požara. Po pogasitvi požara je potrebno spremljati podatke o kakovosti zunanega zraka, ki jih na spletni strani objavlja ARSO in se ravnati po priporočilih, ki jih na svoji spletni strani objavlja NIJZ.

Center za komuniciranje

Trubarjeva cesta 2, SI - 1000 Ljubljana

T 01 2441 494, 01 2441 449

E pr@nijz.si

www.nijz.si